

Ковач М.И. Формирование стратегического потенциала предприятия

Определены основные составляющие процессов формирования стратегического потенциала и рассмотрены основные свойства стратегического потенциала. Современная парадигма стратегического управления предприятием включает основное требование времени в деятельности предприятий, обусловленное изменением конкурентной среды, – эффективность функционирования и развития на основе способностей адаптации, видение перспектив, формирование рынков и стратегической гибкости в управлении.

Ключевые слова: предприятие, потенциал, гибкость предприятия, гибкость потенциала управления, конкурентные преимущества, гибкость трудового потенциала.

Kovach M. Yo. Forming of strategic potential of enterprise

In the articles basic constituents of processes of forming of strategic potential are certain and basic properties of strategic potential are considered. The modern paradigm of strategic management by enterprise includes the basic requirement of time in activity of enterprises, conditioned by the change of competition environment, that is efficiency of functioning and development on the basis of capabilities of adaptation, vision of prospects, forming of markets and strategic flexibility in management.

Keywords: enterprise, potential, flexibility of enterprise, flexibility of management potential, competitive advantages, flexibility of labor potential.

УДК 330.47:336.225:65.011:657 **Викл. М.Ю. Лалакулч, канд. екон. наук – Ужгородський торговельно-економічний інститут КНТЕУ**

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ

Дано визначення терміна "ефективність". Розглянуто три підходи до оцінювання ефективності системи формування інформаційних ресурсів для моніторингу економічного потенціалу підприємства, зокрема: перший підхід базується на оцінюванні здатності інформаційної системи моніторингу до вирішення поставленої мети підприємства; за другим підходом ефективність моніторингу визначають як співвідношення результатів від його здійснення та витрат, які було вкладено у моніторингові дослідження; третій підхід базується на можливості своєчасно виявляти та нейтралізувати ризики господарської діяльності.

Ключові слова: ефективність, інформаційні ресурси, витрати, моніторинг, економічний потенціал підприємства, ризики, гнучкість, конкурентоспроможність.

Вступ. Одним із елементів механізму інформаційного забезпечення управління є моніторинг. Він, використовуючи інформаційні ресурси бухгалтерського обліку та економічного аналізу, допомагає в розробленні стратегії підприємства, налагодженні взаємодії з державною політикою, зміцненні економічного простору та захисті від ризиків.

Різні аспекти системного підходу до дослідження інформаційних технологій, їх вплив на розвиток економічних систем, тенденції та динаміка розвитку ринків інформаційних продуктів на сучасному етапі, проблеми визначення ролі автоматизованих систем накопичення і оброблення інформації в аналітичній діяльності суб'єктів господарювання відображено у працях К.В. Балдіна, Н.Л. Борщової, А.С. Гергенова, Є.Н. Єфімова, Г.А. Титоренко, А.М. Кармінського, А.В. Місюрова, М.І. Татарчука, Л.О. Терещенка.

Однак відсутні наукові праці з комплексного дослідження проблем теорії та практики формування інформаційних ресурсів бухгалтерського обліку для потреб моніторингу економічного потенціалу. Названі проблеми лише частково розглядали під час розроблення окремих проблем бухгалтерського обліку, економічного аналізу і контролю в рамках концепції вартісно-орієнтованого управління діяльністю підприємства і тому потребують подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. Однією з центральних проблем побудови системи обліково-аналітичних інформаційних ресурсів для моніторингу є оцінка її ефективності.

У великому тлумачному словнику сучасної української мови терміни, що близькі за значенням до ефективності, трактують так. Ефект – це результат, внаслідок яких-небудь причин, сил, дій, заходів, а економічний ефект – корисний результат економічної діяльності, зиск від неї. Ефективний – який приводить до потрібних результатів, наслідків, дає найбільший ефект. Ефективність – характеристика якого-небудь об'єкта, що відображає його суспільну користь, продуктивність та інші позитивні якості. Абсолютна ефективність – економічна ефективність, що оцінюється співвідношенням отриманого ефекту та всієї суми витрат [3, с. 366]. Як видно з наведених визначень терміни "ефект" та "ефективність" фактично прирівнюються до термінів "результат" і "результативний".

Досліджуючи терміни "результативність" та "ефективність", П. Друкер вважає, що результативність є наслідком певних процесів, виконання функцій, завдань, досягнення цілей, а ефективність є наслідком правильності таких дій, проте як перше поняття, так і друге є однаково важливими. Якщо мету підприємства визначено правильно, то діяльність організації спрямована на задоволення конкретної важливої потреби. Результативність у такому ракурсі є чимось невідчутним, ефективність, навпаки, можна кількісно виміряти [4].

З наведених визначень очевидно, що:

- результативність – відносний показник, який характеризує ступінь досягнення підприємством поставленої цілі в одній чи кількох сферах або у всій господарській діяльності в певний момент часу;
- ефективність – відносний показник, що характеризує позитивну динаміку розвитку суб'єкта господарювання в певний момент часу, що дорівнює відношенню результату (ефекту) до витрат, які здійснило підприємство.

Серед можливих підходів до оцінювання ефективності найбільшої популярності набув класичний принцип її виміру, який полягає у співвідношенні між ефектом та ресурсами або витратами. Для покращення ефективності результат такого співвідношення повинен прямувати до максимуму:

$$EE = \frac{E}{P(B)} \rightarrow \max, \tag{1}$$

де: *EE* – економічна ефективність; *E* – ефект; *P(B)* – ресурси (витрати).

Не заперечуючи важливість розглянутого підходу, деякі автори вважають за необхідне доповнити його низкою специфічних показників. До цих індикаторів належать традиційні фінансові коефіцієнти ліквідності, фінансової незалежності, ділової активності. До оцінювання ефективності моніторингових досліджень можна виділити три підходи.

Перший підхід базується на оцінці здатності інформаційної системи моніторингу до вирішення поставленої мети підприємства, формування та вибір якої є відправним пунктом фінансового плану. Ще Аристотель у своїй "Політиці" вказував, що благо залежить від дотримання двох умов: правильного визначення кінцевої мети всякого роду діяльності та відшукування відповідних заходів, які ведуть до кінцевої мети [2].

Встановлення мети моніторингу економічного потенціалу полягає у побудові критеріїв, стандартів, нормативів, що використовуються для оцінювання економічного потенціалу загалом та його окремих складників; порівнянні мети та досягнутих параметрів стану економічного потенціалу, розрив між якими є "полем проблем", які треба вирішити; визначенні загального попереднього варіанта рішення щодо підвищення ефективності формування економічного потенціалу.

У моніторингових дослідженнях встановлення мети тісно пов'язане з прогнозуванням та плануванням. Прогноз визначає напрям розвитку, мета – найбільш прийнятний стан системи в межах цього напрямку, а план – шлях до досягнення мети, "кроки" (послідовні етапи) та окремі "сходинки" руху до них. Мета моніторингу потребує всебічного якісного оцінювання майбутнього стану економічного потенціалу і має давати закінчене та комплексне уявлення про його майбутній стан.

Кінцева мета обліково-аналітичного забезпечення моніторингу економічного потенціалу полягає не в тому, щоб зібрати інформацію, встановити стандарти і виявити проблеми, а в тому, щоб вирішити завдання, які стоять перед підприємством. За другим підходом, ефективність моніторингу визначається як співвідношення результатів від його здійснення та витрат, які було здійснено на моніторингові дослідження.

Під час визначення витрат, що пов'язані з моніторингом, необхідно враховувати не лише їх вартісний вимір (оплата праці персоналу, витрати на його соціальне забезпечення, матеріальні витрати, амортизаційні відрахування), але і якісні характеристики (тривалість моніторингу, кількість виконавців моніторингових досліджень).

Третій підхід до оцінювання ефективності використання інформаційних ресурсів бухгалтерського обліку для моніторингу базується на його можливості своєчасно виявляти та нейтралізувати ризики господарської діяльності.

Ризик відображає міру відхилення від цілей або очікуваного результату з урахуванням впливу керованих і некерованих чинників, прямих і зворотних зв'язків відносно об'єкта управління, а також ставлення до ризику суб'єктів господарювання. Для ідентифікації ризику варто розуміти його відмінності від невизначеності, ускладнення та проблеми. У випадку недостатності інформації для визначення імовірності настання події та неспроможності особи, яка приймає рішення, оцінити характер її впливу на підприємство, маємо невизначеність; якщо подія напевне трапиться і управлінський персонал упевнений, що вона матиме негативний вплив на діяльність підприємства, маємо ускладнення; а подія, яка вже відбулася, і яка негативно вплинула на діяльність підприємства, насправді є не зовсім ризиком – це вже проблема.

Чим повніше внаслідок ідентифікації будуть виявлені ризики, тим достовірніше може бути оцінено ситуацію, більш вірно вибрані методи управління ризиком, тим ефективніше буде організована система управління ризиками, яка дасть змогу забезпечити необхідний рівень захисту підприємства від цих ризиків [5]. Ступінь ефективності моніторингу за цим підходом вимірюється швидкістю реагування управлінського персоналу на будь-які зміни в стані та розвитку економічного потенціалу та прийнятті ним своєчасних рішень з усунення ризиків.

Ефективність моніторингу економічного потенціалу та прийняття на його основі управлінських рішень може бути підвищена за рахунок впровадження в практичну діяльність комп'ютерної програми, яка б інтегрувала автоматизовані системи кількох напрямів: бухгалтерського, аналітичного, контролюючого, планового та моніторингового [1].

Автоматизація моніторингових досліджень дає змогу знизити трудомісткість та терміни виконання робіт, скоротити витрати на моніторинг та підвищити продуктивність праці його виконавців, підвищити гнучкість управління господарською діяльністю підприємства. Загальна ефективність моніторингу економічного потенціалу полягає в комплексній її оцінці за сукупністю наведених підходів.

Висновки. На підставі сказаного можна зробити висновок, що проведення моніторингу економічного потенціалу заради самого моніторингу на підприємстві не потрібно. Важливим є розроблення шляхів підвищення формування економічного потенціалу, які розробляють та впроваджують за результатами моніторингу. Лише синергетичний підхід з використанням всіх можливих підходів до оцінювання ефективності моніторингових досліджень дає змогу реально визначити його вплив на господарську діяльність підприємства, формування та використання його економічного потенціалу.

Література

1. Анализ и планирование деятельности организаций. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://www.inec.ru/it/automated-analysis>.
2. Аристотель. Сочинения. – В 4-х т. // Аристотель. – М. : Изд-во "Наука". – 1983. – Т. 4. – 619 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / гол. ред. В.Т. Бусел. – К.-Ірпінь : ВТФ "Перун", 2005. – 1728 с.
4. Друкер П. Эффективное управление : пер. с англ. М. Котельниковой / П. Друкер. – М. : Изд-во "Астрель", 2004. – 284 с.
5. Станиславчик Е.Н. Риск-менеджмент на предприятии. Теория и практика / Е.Н. Станиславчик. – М. : Изд-во "Ось-89", 2002. – 83 с.
6. Чернова Г.В. Управление рисками : учебн. пособ. / Г.В. Чернова, А.А. Кудрявцев. – М. : Изд-во "Проспект", 2003. – 154 с.

Лалакулч М.Ю. Основные подходы к оценке эффективности информационной системы мониторинга

Дано определение термина "эффективность". Рассмотрены три подхода к оценке эффективности системы формирования информационных ресурсов для мониторинга экономического потенциала предприятия, в частности: первый подход базируется на оценке способности информационной системы мониторинга к решению поставленной цели предприятия; по второму подходу эффективность мониторинга определяется как соотношение результатов от его осуществления и расходов, понесенных на мониторинговые исследования; третий подход базируется на возможности своевременно обнаруживать и нейтрализовать риски хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: эффективность, информационные ресурсы, расходы, мониторинг, экономический потенциал предприятия, риски, гибкость, конкурентоспособность.

Lalakulich M.Yu. Basic ways to estimation of the monitoring informative system efficiency

Determination of term "efficiency" is given in the article. Three approaches near the estimation of efficiency of the system of forming of informative resources for monitoring of economic potential of enterprise are considered, in particular: the first approach is based on the estimation of ability of the informative system of monitoring to the decision of the put purpose of enterprise; after the second approach monitoring efficiency is determined as correlation of results from its realization and charges which were borne on monitoring researches; the third approach is based on possibility in good time to discover and neutralize the risks of economic activity.

Keywords: efficiency, informative resources, charges, monitoring, economic potential of enterprise, risks, flexibility, competitiveness.

УДК 332:332.012:330.342.3 Ст. наук. співроб. О.М. Луцків, канд. екон. наук; наук. співроб. М.С. Габрель, канд. екон. наук – ІРД НАН України, м. Львів

**ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕДУМОВИ СТРУКТУРНОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ**

Визначено основні складові та види структури економіки. Оцінено структуроутворюючі чинники, які зумовлюють структурні диспропорції. Виявлено основні тенденції галузевих та відтворювальних структурних змін в Україні та Львівській області. Обґрунтовано роль інновацій у подоланні структурних диспропорцій та визначено основні чинники, що гальмують активізацію інноваційної діяльності.

Ключові слова: структура економіки, структурні диспропорції, регіональні особливості, галузева структура, відтворювальні процеси, інновації.

Постановка проблеми. Трансформація сучасної української економіки характеризуються не сформованими передумовами для переходу до постіндустриальної стадії соціально-економічного розвитку, диспропорціями в структурі економіки, нерозвиненістю конкуренції, низьким рівнем інвестицій в інновації, науку і освіту, високим ступенем зносу основних виробничих фондів, низькою продуктивністю праці тощо. Пріоритетним напрямом цієї трансформації є перехід від ресурсовитратної економіки на інноваційний шлях розвитку, що обумовлює необхідність теоретичного осмислення та оцінювання структурних змін, які відбуваються в сучасній економіці, та вироблення на цій основі науково-обґрунтованих практичних рекомендацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження структури та структурних зрушень в економіці регіону здійснили такі вітчизняні вчені, як: О. Алімова, В. Андрієнко, В. Беседіна, В. Гейць, А. Головач, С. Дорогунцова, А. Єріна, С. Єрохіна, Б. Кваснюк, П. Кларк, І. Крючкова, І. Манцурова, О. Осауленко, О. Сулова, Р. Стоун, М. Якубовський та інші, а також відомі зарубіжні вчені, зокрема: П. Кларк, В. Леонт'єв, Р. Стоун, Х. Ченера та ін. Однак, незважаючи на значні напрацювання українських і зарубіжних вчених у галузі дослідження структури економіки та її динаміки, питання аналізу цих важливих процесів залишаються малодослідженими. На сьогодні, ще не існує чітких і достатньо науково обґрунтованих положень щодо оцінювання, передумов струк-

турних зрушень і змін в економіці регіону, передбачення їх можливих наслідків для економіки. Більшість вчених розглядають лише теоретичні аспекти трансформації структури економіки як чинника економічного зростання.

Мета – дослідити ключові тенденції галузевих та відтворювальних структурних зрушень в Україні та Львівській області та визначити шляхи їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Національна економіка як відкритий системний об'єкт дослідження має певну структуру. Структура економіки країни – це сукупність макроекономічних пропорцій та співвідношень, які відображають взаємозв'язки та взаємозалежності між окремими частинами економіки, а саме: секторами, галузями, територіями. Кожен вид структури відображає певні аспекти економічного розвитку країни та ефективності її економічної політики. Залежно від змісту економічних явищ та процесів, зв'язки між якими відображаються в пропорціях, розрізняють такі види структури економіки [1]:

- відтворювальна – співвідношення складових відтворення, наприклад: виробництва, обміну, споживання;
- територіальна – співвідношення районів, економічних регіонів та інших територіальних утворень у виробництві та споживанні ВВП;
- секторальна – характеризує поділ економіки за секторами, типами і формами власності та організаційно-правовими формами підприємництва;
- галузева – це розподіл економіки за секторами, галузями та підгалузями у виробництві ВВП;
- технологічна – співвідношення між технологічними укладами;
- зовнішньоекономічна – пропорції між експортом і імпортом товарів, послуг, капіталів.

Будь-які структурні зрушення можна виміряти, розглядаючи динаміку зміни питомої ваги або відповідного структурного елемента або показника в часі. Зміни у структурі одного виду зумовлюють певні зміни у структурах інших видів, хоча зв'язок між змінами окремих структур економічної системи не є лінійним та прямо пропорційним [2]. Це є свідченням того, що всі види структури економіки, незважаючи на їх певну самостійність та автономність є взаємопов'язаними. Далі більш детально розглянемо зміни у галузевій та відтворювальній структурі економіки.

Результати економічного розвитку регіонів відображаються у змінах галузевої структури економіки. На основі аналізу цих змін можна визначити як загальний стан економічної системи регіону, так і її окремі складові. Основним базовим показником для цього аналізу є валова додана вартість як у загальному підсумку, так і за галузями господарства. Дослідження структурних процесів у галузевому розрізі у Львівській області подано на рис. 1 та рис. 2 [3].

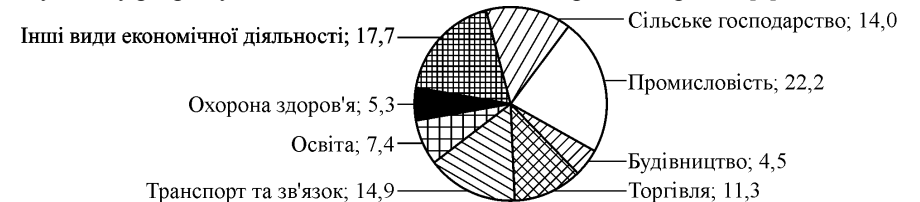


Рис. 1. Структура ВДВ за видами економічної діяльності в економіці Львівської області за 2005 р, %